

بسم الله الرحمن الرحيم

کفویت و آثار آن در زندگی خانوادگی

اباذر کافی موسوی^۱، فاطمه سه چقایی^۲، لیداخسروآبادی^۳، افسرامیری راد^۴، سیده فاطمه جعفری^۵، کبری فتاحی^۶

چکیده

خداوند برای دستیابی به آرامش درونی و زندگی اجتماعی، ازدواج را که سنت الهی و برطرف کننده نیازهای طبیعی است را برای انسان قرارداد، ولی امروزه موانع اجتماعی و فردی مختلفی در افراد مخصوصاً شریک جوان به وجود آمده است که سبب شده زندگی های خانوادگی آرامش و خوشبختی لازم را نداشته باشد یکی از این موانع عدم کفویت زوجین و آثار نامطلوب آن در زندگی خانوادگی است. افراد باید قبل از ازدواج بیشتر به این مقوله بپردازند تا میزان رضایت مندی از زندگی مشترک بالا رفته و زوجین دارای همتایی و تناسب بیشتری در تمام ابعاد از جمله بعد اخلاقی، روحی و روانی، فکری، فرهنگی و اقتصادی باشند که این تناسب و کفویت آثار مطلوبی در سطح خانواده برجای می گذارد تا جایی که عدم رعایت این مسئله باعث بروز مشکلاتی همچون تنش بین زوجین و کاهش آرامش خاطر و ارتباط عاطفی در خانواده می گردد. در این مقاله سعی بر آن شده است که ملاک های انتخاب همسر، بررسی میزان اهمیت و رتبه این ملاک ها و آثار عدم رعایت ملاک های همسرگزینی بررسی شود. جمع آوری مطالب به صورت توصیفی، تحلیلی و روش کتابخانه ای مورد بررسی قرار گرفته است.

کلیدواژگان: ازدواج، زندگی، همسر، کفویت.

۱. دکترای فقه و اصول، استاد حوزه و دانشگاه، 09132321065.abazarkafi@gmail.com

۲. دبیر مسئول: طلبه سطح 3، مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن حضرت ولی عصر (عج)، 09376629671.sechaghaei@gmail.com

۳. طلبه سطح 3، مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن حضرت ولی عصر (عج)، 09187979806.setare65.kh@gmail.com

۴. طلبه سطح 3، مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن حضرت ولی عصر (عج)، 09183378390.afsar.amiri95@gmail.com

۵. طلبه سطح 3، مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن حضرت ولی عصر (عج)، 09185681242.jafari.f1395@gmail.com

۶. طلبه سطح 3، مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن حضرت ولی عصر (عج)، 09398603541

خانواده اولین نهاد جامعه بشری است که مهم ترین کانون رشد و تکامل انسان بوده و ابتدای آن با ازدواج همراه است. از نظر قرآن کریم ازدواج زمینه ساز ایجاد آرامش بخش ترین رابطه ها از لحاظ روحی و روانی است به همین دلیل اسلام ترقی و رشد و تکامل در تمامی شئون زندگی را در چگونگی تشکیل خانواده می داند. تا زندگی خانوادگی در اسلام همراه با مودت و رحمت باشد.

باید گفت میزان رضایت مندی در ازدواج های همسان دینی نسبت به ازدواج های ناهمسان در زندگی خانوادگی بیشتر است. منظور از همسان بودن کفویت و هم شان بودند زن و شوهر می باشد هر چه قدر زوجین از لحاظ کفویت تناسب داشته باشند خانواده و فرزندان از آرامش روحی و روانی بیشتری برخوردار هستند.

اهمیت کفویت در ابعاد ایمان، اخلاق، معنویت و سبک زندگی نمود پیدای کند و نشان می دهد رضایت زناشویی در بین همسران یک عامل مهم در سلامت روان و نشاط افراد خانواده است، در این راستا ما در پی آن هستیم که مسئله و نقش کفویت را بررسی کرده، و آثار آن را در زندگی خانوادگی تبیین کنیم.

تناسب اعتقادی

آنچه در شرع مقدس اسلام معین شده است این است که دختر و پسر باید کفویک دیگر باشند از این رو مهمترین مسأله طبق آیات و روایات کفویت در ایمان بیان شده است.

دین به عنوان یک عامل درونی، افراد را از ارتکاب به اعمال خلاف باز می دارد. علاوه بر این زن و مرد با ایمان و تقوی، از هر جهت برای تربیت فرزندان صالح، شایسته تر هستند و از مهمترین عوامل پیوند پایدار و ازدواج موفق و زندگی آرام، همسویی بینش ها و باورهای دینی و پایبندی عمی زوجین به ارزشها و معارف الهی است. بر همین اساس افراد خدا باور و پاک اندیش در آرزوی داشتن همسری مؤمن و نیک سیرت و عامل به ارزشهای قرآنی هستند.

چنین گرایشی در امر ازدواج برخاسته از نهاد پاک و فطرت کمال جوی انسان است.

و خداوند متعال بهترین ازدواج را وصلت پاکان و متقیان با یک دیگر می داند و می فرماید: "...الطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَ الطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ..." (نور/26) زنان پاک از آن مردان پاک و مردان پاک از آن زنان پاکند. در همین رابطه پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) می فرمایند: کسی که به خاطر دین و ایمان زن با او ازدواج کند، خداوند همه دنیایش را برای او فراهم می کند. (عاملی، 1414، ص 15). دیانت یک شخص را می توان از صفاتی چون: عفت و پاکدامنی، امانتداری، وفای به عهد، رعایت حقوق دیگران، اجتناب از ظلم و تعدی، نجابت و حیا، تقید به امر به معروف و نهی از منکر و... فهمید اهمیت و ضرورت دینداری در انتخاب همسر بدین جهت است که یک زندگی پایدار و بادوام در کنار یک دیگر تشکیل شود از این رو شخص دیندار همرش را به سوی عمل صالح و کمال بندگی خدا سوق می دهد و همسر بی دین به سوی گناه و سوء عاقبت می کشاند (خانی، ص 31).

از طرفی کفویت یا نزدیکی اعتقادید و شخص در ازدواج سبب ایجاد کمترین تنش و اختلاف در زندگی می شود (عابدینی، 1388، ص 59-58). زیرا آن دو به حدود الهی و سبک زندگی دینی آشنا بوده و برطبق آن سالها به یک دیگر محبت می کنند. تدین ایجاب می کند در صورت بروز اختلاف اجازه اهانت به یک دیگر را ندارند. و در نتیجه زودتر از افرادی که زندگی شان بر اساس دین مداری و اعتقادات نیست به آرامش اولیه در زندگی دست می یابند در روایتی از امام حسن مجتبی (علیه السلام) است که فرمودند: دختر خویش را به شوهر متدین و پرهیزگار در آوریده زیرا چنین شخصی اگر دخترتان را دوست بدارد او را اکرام می کند و چنان چه او را نپسندد به وی جفا نمی کند (طبرسی، 1392، ص 204).

تناسب اخلاقی

اهمیت دینداری تا آن جای است که اخلاق زیر مجموعه آت به حساب می آید. زیرا دین پشتوانه اخلاق است. اخلاق یعنی: خود تصحیحی و خود تنظیمی اعمال و رفتاری که در آن رفاه فرد و دیگران هر دو مراعات شود. روابط در زندگی زناشویی همانند هر ارتباط اجتماعی دیگری بین انسان ها با در نظر گرفتن ارزش های اخلاقی و معنوی زن و مرد شکل می گیرد. مسایل اخلاقی تا بدان حد اهمیت دارد که پیامبر گرامی اسلام می فرماید: من برای تکمیل و فضیلت برانگیخته شدم. (ظهور، 1383، ص 132).

هم شأنی و هم کفو بودن در اخلاق و رفتار در اسلام مورد تأکید قرار گرفته است دختر و پسری که یک عمر می خواهند با یک دیگر زندگی کنند باید هر دو به زیور اخلاق نیکو و پسندیده آراسته باشند تا بتوانند به آسانی مشکلات زندگی را حل و فصل کنند و اینکه در پاره ای از روایات از ازدواج با افراد بد رفتار، بد دهن و... منع شده ناظر به رعایت هم شأنی در اخلاق و رفتار است؛ پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: اگر کسی به عنوان خواستگار به نزد شما آمد که خلق و دینش را می پسندید با او ازدواج کنید و اگر به این دستور عمل نکنید فتنه و فساد بزرگی در زمین به وجود خواهد آمد. روشن است که اخلاق پسندیده و برخورداری از مکارم اخلاق، کمبودهای ناشی از ثروت و زیبایی را جبران می کند و مایه ی سازس و زندگی سعادت‌مندانه زن و شوهر می شود لذا اگر زن و مرد هم شأن و هم کفو باشند روی سعادت را خواهند دید و در زندگی آینده، در تقویت ایمان و اخلاق یک دیگر را کمک خواهند کرد و امنیت آرامش و صمیمیت و تحقق آرزوها در پرتو اخلاق امکان پذیر است. (رفعی موحد، 1391، ص 56).

همتایی فکری و فرهنگی

یکی دیگر از معیارهای انتخاب همسر کفویت فکری و فرهنگی است که نقش مهمی در زندگی مشترک دارد متأسفانه امروزه دیوار فرهنگ ها و محیط ها در ازدواج شکسته شده و گاه دیده می شود که فردی از یک کشور با فردی از کشور دیگر ازدواج می کند. ولی آنچه روشن است این است که آداب و رسوم مشترک در ازدواج و نیز هم زبانی و کفویت فرهنگی تفاهم و تناسب را در ازدواج بیشتر می کند. (هاشمی علی آبادی، 1390، ص 403). و یکی از مهم ترین عوامل در ایجاد تفاهم بین دختر و پسر تشابه به نزدیکی عوامل تربیتی و فرهنگی خانواده های آن ها با یک دیگر می باشد. دختر و پسر جوان نمی توانند بگویند ما همدیگر را پسندیده ایم، با خانواده های یک دیگر کاری نداریم این مسأله قابل اغماض نیست آنها در تمام مراحل زندگی خود با خانواده ها در ارتباط هستند. زیرا بسیاری از عادات، رفتار و اخلاق فرد حتی غذا خوردن، آداب معاشرت، سخن گفتن و بسیاری از ارزش های او در گستره ی خانواده آموخته می شود. بنابراین عدم تشابه و یا تضاد در شیوه های تربیتی در خانواده به معنای تفاوت و تعارض در شیوه های ارزشی آن دو خانواده است که می تواند منشأ بسیاری از اختلافات و درگیری های زن و مرد در زندگی باشد (نصرآبادی، 1383، ص 133).

گاه دیده شده است که پسر و دختری که با هم ازدواج می نمایند، بعد از مدتی به این نتیجه می رسند که با هم تفاهم ندارند که این تفاهم نداشتن به فرهنگ آن ها برمی گردد (کوهستانی، 1385، ص 33). مثلاً پسر و دختری با فرهنگ و سلیقه های مختلف با همدیگر زندگی مشترکی را آغاز می کنند، ولی متأسفانه بعد از مدتی اشکالات و ایرادهای یک دیگر را به رخ هم میکشند کم کم دامن اختلافات گسترده می شود و چه بسا روی تربیت فرزندان هم اثر می گذارد به عنوان مثال گاه در برخی مناطق کشور ما جهیزیه به عهده دختر است و گاه برعهده پسر، حال دو فرهنگ متفاوت در این بحث مهم و سایر رسوم مثل مهریه و شیربها و... چگونه می توانند در کنار هم قرار گیرند؟! مگر اینکه عامل مهم تری مثل ایمان قوی یا عقل و معرفت این مسیله را بی دغدغه حل کند. (هاشمی علی آبادی، 1390، ص 431). همچنین تفاهم و توافق فکری میان دو همسر، نقش مهمی در زندگی مشترک دارد. برای ایجاد یک زندگی پویا و پر بار باید معماران این کانون بتوانند یک دیگر را درک نموده و مکنونات درونی خود را به هم تفهیم کنند، در بسیاری از مسائل، تصمیم مشترک و یکسان بگیرند و بر مبنای آن عمل کنند، در نشیب و فرازهای زندگی یاور هم باشند و فرزندانشان را براساس طرحی هماهنگ تربیت نمایند. (عابدینی، 1388، ص 63)

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: "العارفه لا توضع الا عنه العارف" (کافی، 1379، ص 350) زن عارف (فهمیده فرزانه) باید در کنار مرد عارف (فهمیده اهل معرفت) قرار گیرد نه غیر آن.

آنچه که در موضوع تفکر قابل بررسی است فرایند تفکر و مرتبه ی پشرفتنی طرفین در این زمینه است. زن و مردی که مایل به ازدواج با یک دیگرند باید به مقام تفکر انتزاعی رسیده باشند. کسی که از تفکر ابتدایی بچ گانه برخوردار است در زندگی مشکلات زیادی ایجاد می کند و تفکر ابتدایی به فرد امکان یک قضاوت شایسته را نمی دهد در حالی که در تمام مراحل زندگی به قضاوت صحیح نیاز است و در غیر این صورت مشکلات جوانه زده و شادابی یک زندگی مطلوب را می گیرد .

برخی از نظریه پردازان در این موارد معتقدند: یکسانی زن و شوهر در تشخیص سریع زمان و مکان و سرعت درک نیز به عنوان عامل مهمی در سلامت زندگی آینده ی آنها می باشد. بنابراین نباید یکی از زوجین گیج و گمراه بود و دیگری از سرعت درک و دریافت بالایی برخوردار باشد. (عبدالله زاده، 1383، ص 134)

قبل از آنکه به مسئله شأن و جایگاه خانوادگی پردازیم معنای کفو، کفاء، کفالت در بر دارنده این معانی است: همتا هم رأی هم جنس، هم نسبت، هم شأن، هم سنگ، هم دوش، برابر و همسر

کفویت، کفو را به معنای همانندی دانسته است اصطلاح، کفویت، از جمله عناوین عربی واجتمائی به کار رفته و در فقه اسلامی است که نمایانگر بارزش و توجه به جنبه های اخلاقی وزیر ساخت های اعتقادی بدون عنایت به این باورهای اخلاقی و ساختارهای فرهنگی، تعریفی از آن ارئه نمود و با اثری قانونی بر آن مترتب دانست. (فتحعلی خانی، 1389، ص 149-151)

اینکه عالمان علم اخلاق بحث از کفویت را کمتر در علم اخلاق مطرح کرده و برای آن بابی گشوده اند و به جهت تأثیر گذاری این عنوان در فقه، به ویژه باب نکاح در لابلائی مباحث فقهی، مطرح نموده اند. هر چند کفالت و مشتقات آن در فقه اسلامی متناسب با مفهوم نفوذی آن به کار رفته ولی ارتباط ناگسستنی سه بخش دینی، یعنی اعتقادات و اخلاق و احکام با یکریگر در متون اسلامی، به ویژه قرآن کریم کاملاً مشهود است. به طوری که تفکیک هر یک از دیگری باعث تجزیه دین می شود (مظاهری، 1385، ص 224). شرح مقدس در این معنا از کفویت، یعنی ویژگی های همسر مناسب، به بیان ملاک هایی می پردازد که وجود آنها در افراد موجب اصلاقی واژه «زوج مناسب» یا «هم کفو» می گردد. مفهوم «کفو» امر نسبی و دارای مراتب متعددی است: بنابراین باید همتایی در نفر در جمع بندی همه ملاکها و با توجه به اولویت ارزشی آنها در نظر گرفته شود. هدف کفالت با به این معنا بیان این امر است که برای انتخاب مطلوب، چه ملاکهایی را باید مورد توجه قرار داد تا در پرتو آن، اسلام، صیانت و آرام بخشی محیط خانواده تضمین گردد و موجبات بروز ناملایمات، تنش ها و مشکلات گوناگون فراهم نشود و کانون خانواده، که بستر مهر و علاقه و عاطفه و گرمی است. به سردی، خصومت و واژگون نگردد (امیرحسینی 1391، ص 48-49)

کفویت در ازدواج، اشتراکهایی است که بین همسران در زمینه های خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی، تحصیلات و ویژگی های فردی (سن و...)، عاطفی، اخلاقی، اجتماعی، دینی... می باشد. هر چند تفاوتها کمتر و اشتراکها بیشتر باشد، کفویت بیشتری صورت می گیرد در نتیجه به درک بیشتری از هم می رسند.

اما در صورت نداشتن وجه مشترک بین خانواده ها، در اولین قدم، این خود همسران هستند که آسیب می بینند، مخصوصا اگر وجوه متفاوت یکدیگر را درک نکنند و یا نخواهند که درک کنند، در اینجا است که زن و شوهر به جای اینکه به همدیگر در زندگی کمک کنند گاهی همدیگر را تحقیر و سرزنش می کنند یا به بهانه گیری می پردازند. در پرتو این آسیب، مطلقا فرزندان و دیگران که مرتبط با آنها می باشند نیز ضربه خواهند خورد. (بهشتی، 1392، ص 160-166).

در این راه تناسب اجتماعی و... خانواده مد نظر قرار گیرد. همچنین باید طبقه اجتماعی خانواده خود مقایسه کنیم. اگر در این زمینه میان دو خانواده تفاوت زیادی وجود داشته باشد، احتمال بروز اختلاف و ناپایداری در ازدواج قابل پیش بینی است. اختلاف طبقاتی خانواده، بسیاری از مسائل و مشکلات را برای زوجین فراهم می کند. پس منطقی است که افراد با کسی ازدواج کنند که از طبقه و پایگاه اجتماعی در یک سطح قرار دارند. مثلاً کسی در طبقه اجتماعی پایین زدگی کرده است یا فردی از طبقه بالا یا اشرافی ازدواج کند. در این صورت فرد پس از مدتی به علت تناسب نداشتن طبقاتی، معاشرتی، رفتاری و... با همسر و خانواده اش، در مقابل آنها احساس حقارت کرده و این مطلب کم کم وارد زندگی آنها شده و زندگی آنها را پر از مخاطره، درگیری می کند. و پس از مدتی باعث دوری قلبی آنها از هم می شود. و در نهایت از هم جدا میشوند. و یا به زندگی ادامه داده که زندگی بدون روح در کنار یکدیگر میشوند.

در بسیاری موارد هم از پایگاه اجتماعی خوبی در جامعه برخوردار هستند. ولی از لحاظ اقتصادی دارای وضعیت مناسبی مانند هم باشند، تناسب در بین خانواده هادر نوع نگرش رفتار و عملکرد افراد تأثیر بسزایی دارد (مجموعه مقالات همایش تربیتی 1388، ص 97)

نتیجه گیری

از تحلیل مطالب ارائه شد می توانیم بیان کنیم که ملاکهای انتخاب همسر به بیانی دیگر کفویت بین زوجین همتایی و همسانی در بسیاری از زمینه ها است و براین مبنا کفویت در مسائلی همچون دین ایمان، اخلاق و... برای ایجاد یک زندگی پویا و پایدار که همراه با رضایت و خوشبختی است، بسیار موثر می باشد تا جایی که در آیات و روایات اسلامی به موضوع کفویت از نظر اعتقادی و دینی بسیار تأکید شده است. این گونه کفویت ها می تواند آثار مطلوبی در زندگی

خانوادگی داشته باشد که از جمله آنها و مهم ترین آن می توان به آرامش روانی، ارضای نیازهای روحی و کاهش خواسته های بی جای فردی اشاره کرد. پس میزان رضایت مندی زوجین در زندگی زناشویی ارتباط مستقیمی با بررسی ملاک های صحیح و شناخت درست این ملاک های کفویت قبل از ازدواج دارد تا جایی که اگر این مقوله به صورت عقلانی و همراه با تحقق و بررسی انجام گیرد زندگی مشترک و خانوادگی افراد با آرامش و آسایش درونی خاصی همراه است.

فهرست منابع

- 1- فتحعلی خانی، محمد، (1389)، آموزهای بنیادین علم اخلاق، قم، انتشارات، بین المللی، چاپ دوم
- 2- بهشتی، احمد، (1392) اسلام و تربیت کودکان، تهران، انتشارات انتشارات، پژوهاک، چاپ دوم
- 3- مظاهری، آیت الله حسین، (بی تا) اخلاق در خانواده، قم، انتشارات، دفتر نشر معارف، چاپ هفتم
- 4- معیری، محمد طاهر، (1382) بچه های خوب، پرورش بد، تهران، انتشارات، سپهر، چاپ دوم
- 5- قرائتی، محسن، (1389) دقایقی با قرآن، تهران، انتشارات، درسهایی از قرآن، چاپ اول
- 6- حیدری نراقی، علی محمد، (1383)، والدین و فرزندان، تهران، انتشارات، مهدی نراقی، چاپ اول
- 7- حسین زاده، علی، (1388)، همسران سازگار، قم، انتشارات، پژوهش امام خمینی، چاپ پانزدهم
- 8- ملکی، حسن، (1382)، خانواده و تربیت دینی، تهران، انتشارات، انجمن، چاپ اول
- 9- غلامی، عتی، (1391)، مسأله حجاب در جمهوری اسلامی ایران، تهران، چاپ، دانشگاه امام صادق، چاپ دوم
- 10- رحیم زاده باجیگران، شکوفه، (1381) پژوهشی در مسائل تربیتی، مشهد، انتشارات، شاهین، چاپ اول
- 11- مصطفوی، سید جواد، (1390)، بهشت خانواده، قم، انتشارات، دارالفکر، چاپ اول

- 12- امیر حسینی، خسرو، (1391)، خانواده خوشبخت، تهران، انتشارات، عارف، چاپ هشتم
- 13- امین، سیده نصرت، (1362)، مخزن العرفان در تفسیر قرآن، انتشارات، نهضت زنان،
- 14- کوهی، محمد رضا، (1385)، آسیب شناسی شخصیت و محبوبیت زن، انتشارات، اتقان، چاپ اول
- 15- جلالی، زینب، (1383)، جزوه حجاب از دیدگاه روان شناسی، انتشارات، مؤسسه امام خمینی (ره) شماره دوم
- 16- جاوید، محمد جواد، (1389)، مفهوم حجاب در ادیان الهی، انتشارات، پژوهشگده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، چاپ دوم
17. عابدینی، مطهره، انتخاب همسر، دوم، حدیث راه عشق، 1388.
18. امینی، ابراهیم، جوان و همسر گزینی، قم، اول، موسسه بوستان، 1385.
19. طهماسبی، احمد، ازدواج موفق، قم، سوم، انتشارات یاقوت، 1372.
20. رفیعی موحد، مهدی، روش همسرگزینی، قم، پنجم، موسسه بوستان کتاب، 1391.
21. کوهستانی، عطیه صادق، جوان و ازدواج، قم، ششم، نسیم حیات، 1385.
22. هاشمی علی آبادی، سید احمد، غریزه جنسی از دیدگاه اسلام، قم، اول، انتشارات کمال اندیشه، 1390.
23. کاردان، علی محمد، روان شناسی اجتماعی، نشریه اندیشه، 1370.
24. نصر آبادی، حسینعلی بختیار؛ مردانی، صدیقه (1383) مجموعه مقالات همایش ازدواج دانشجویی: معیارهای ازدواج.
25. عبدالله زاده، حسن، (1383) مجموعه مقالات همایش ازدواج دانشجویی: کفویت و همسان همسری در رضایت زناشویی.
26. ظهور، علی، (1383) مجموعه مقالات همایش ازدواج دانشجویی: تناسب در ازدواج.
27. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، مکتبه الاسلامیه، تهران، 1379.

28. علامه طبرسی، مکارم الاخلاق، قم، منشورات شریف رضی، 1392ق.
29. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، قم، موسسه آل البیت لاحیاء التراث، 1414ق.
30. هاشمی رفسنجانی، اکبر، محققان مرکز فرهنگ و معارف قرآن، قم، موسسه بوستان کتاب، 1383.
31. خانی، هادی حسین، شمیم یاس، ماهنامه، اجتماعی فرهنگی سیاسی.
32. ابن ابی الحدید، مترجم: محمد دشتی (1381) مشهد به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی) چاپ دوم.
33. نجفی، محمد حسن، محقق: ابراهیم سلطانی، نشر دار احیاء التراث العربی، بیروت لبنان، 1362.